

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Toisen asteen koulutuksen tulevaisuus –seminaari 17.1.2024

Seminaari ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjille
ja keskeisille sidosryhmille

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Tilaisuuden avaus

ylijohtaja Petri Lempinen, opetus- ja kulttuuriministeriö

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Humanismi, sivistys, osaaminen ja yhteiskunta

taloustieteilijä Sixten Korkman

toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen, Suomen Yrittäjät

toimitusjohtaja Minna Karhunen, Kuntaliitto

OKM-seminaari, 17.1.2024

Sixten Korkman: Humanismi, sivistys, osaaminen ja yhteiskunta

- Mitä on sivistys?
- Humanististen tieteiden merkityksestä
- Sivistysihanne ja sen päivitys
- Sivistys ja yhteiskunnan arvoperusta
- Sivistys ja koulu

Mitä on sivistys?

- *Sivistys tarkoittaa kasvatuksen kautta omaksuttua tietoa ja henkistä kehittyneisyyttä (kielitoimiston sanakirja)*
- Oppineisuutta, mutta myös rehellisyyttä, luovuutta, empatiaa ja kriittistä arvostelukykyä (arvosidonnaisuus)
- Polkuriippuvuus, periytyy sukupolvesta seuraavaan, muuttuu hitaasti (yleensä)
- Entistä relevantimpaa toisiinsa kietoutuneiden kriisien maailmassa

Humanististen tieteiden merkityksestä

- Osaltaan itseisarvollista, vrt. filosofinen pohdiskelu
- Välineellisesti merkittävää: ideoiden ”diffuusit ulkoisvaikutukset” (esim. liberaalin demokratian historia)
- Tavoitteena ”iso kuva”, ymmärrys
- N.B. Snellmanin ajatus sivistyksestä pienen kansan pelastajana
- ”kansa, joka ei tunne historiaansa, on kuin puu ilman juuria”
- Kansainvälisten yritysten kilpailukyky ja kulttuurierot
- Kyky kriittiseen ajatteluun ja disinformaatio

Sivistysihanne ja sen päivitys

- Laaja sivistys: eri tieteet ja tutustuminen eri taidemuotoihin
- Päivityksen tarve: esim. talous, teknologia, kestävä kehitys, globalisaatio
- Koulutuksen positiiviset ulkoisvaikutukset talouden ja yhteiskunnan kannalta
- Mielikuvitus ja luovuus
- Itsenäinen ajattelu ja yhteiskunnallinen moniäänisyys
- Empatia, suvaitsevaisuus ja demokratia
- Yhteisen tieto- ja arvoperustan yhteiskunnallinen merkitys

Sivistys ja yhteiskunnan arvoperusta

- *Humanismi on järkiperäinen filosofia, jota tiede informoi, jota taide inspiroi ja jota myötätunto motivoi. Eettisenä lähtökohtana on ihmisen arvokkuuden kunnioittaminen sekä pyrkimys edistää yksilön vapautta ja mahdollisuuksia kukoistaa – ekologisen ja sosiaalisen vastuun rajoissa. (Amerikan humanistinen yhdistys)*
- Eli oppineisuuden lisäksi kriittinen arviointikyky, luovuus, empatia
- Järjen ja sydämen sivistys
- Sivistyksen arvosidonnaisuus

Sivistys ja koulu

- Koulun keskeisyys kansalaisten sivistämisessä
- Humanististen tieteiden ja taiteiden arvostuksen alamäki
- Priorisoinnin väistämättömyys
- Laajan sivistyksen ml. humanistisen merkitys ihmisen henkiselle kehitykselle tiedostettava
- Sivistys ei itsessään ole ongelmien/kriisien ratkaisu mutta yksi niiden ratkaistavuuden edellytyksistä

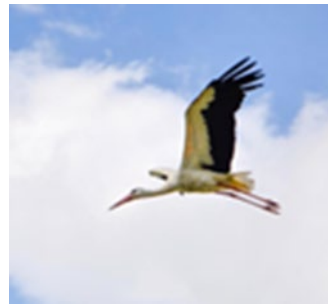
Sivistys, osaaminen ja yhteiskunta – yrittäjien näkökulma

17.1.2024, Mikael Pentikäinen

**YRITTÄJYYDEN
PUOLESTA**

1. Mitä on sivistys?

”Sivistys on kasvatuksen tietä omaksuttua tietoa, taitoja ja henkistä kehittyneisyyttä.”

”Sivistys on omien juurien tuntemista ja kykyä kuvitella tulevaisuutta.”

**Sivistynyt, osaava ja
yrittävä Suomi voi menestyä
ja huolehtia kansalaisistaan.**

2.

Mitä yrittäjäkentässä tapahtuu?

Suomi on
pienen
yritysten
maa

Suomessa on noin

440 000

Yrittäjät

toimivaa yritystä*

96 prosentissa
yrityksistä on
alle kymmenen
työntekijää

Vain 0,2
prosenttia
Suomen
yrityksistä on
suuryrityksiä

Yrittäjistä
70
prosenttia on
yksinyrittäjiä

Yrittäjistä
35 prosenttia
on naisia

1,5
miljoonaa
ihmistä
tekee töitä
Suomen
yrityksissä

**Yritykset ilman alkutuotantoa.*

Lähde: Tilastokeskus.

Pl. maa-, metsä- ja kalatalous

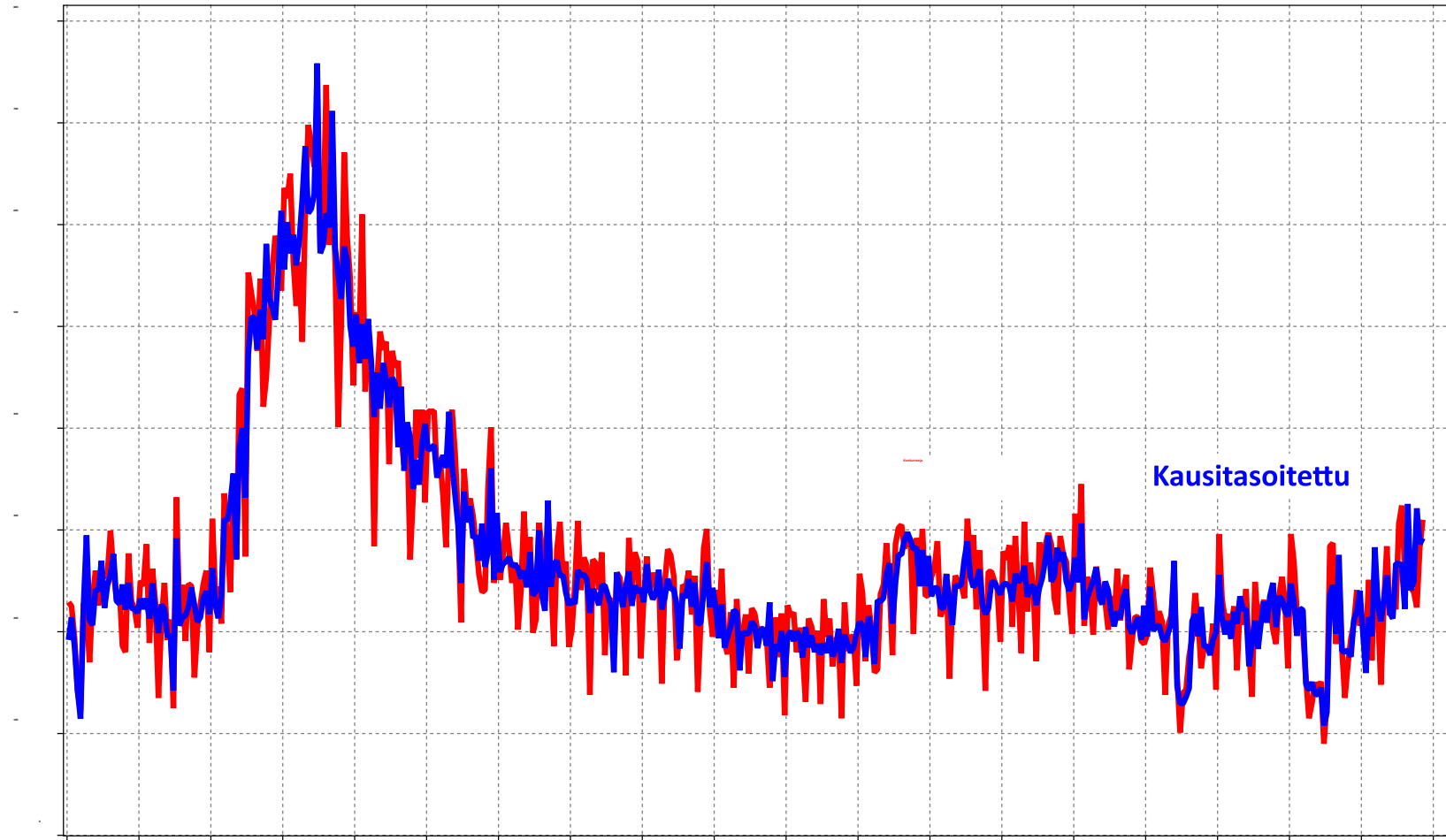
Yrittäjyyden kenttä muutoksessa

- Yksin- ja verkostoyrittäjyys yleistyy
- Yrittäjät ikääntyvät
- Yrityskenttä uudistuu – paljon lopetuksia, mutta vielä enemmän uusia yrityksiä
- Työnantajayrittäjien määrä putoaa
- Yrittäjän ja palkansaajan raja hämärtyy
- Nuorten yrittäjyysinto kasvaa
- Maahan muuttaneita yrittäjiä lisää
- Ilmastokysymys ja jatkuva osaamisen kehittäminen korostuvat

Konkurssit koholla, 90-luku oma lukunsa

kappaletta, vireille laitettuja konkursseja kuukausittain

Maassamuutto muuttaa yhteiskuntaa

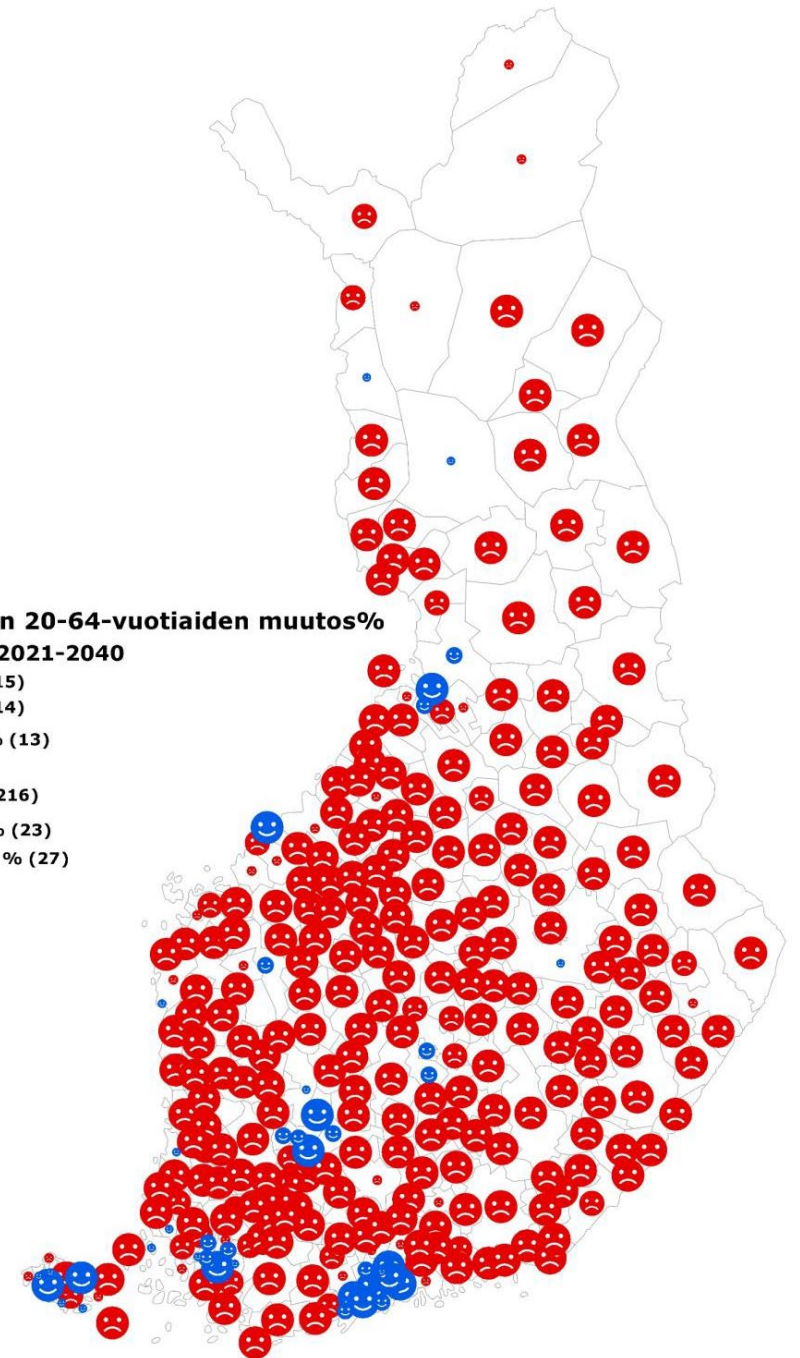
- Ennusteen (2021-40) mukaan työikäinen väestö kasvaa 42 kunnassa.
- Kasvua eniten pk-seudulla (93k), Tampereella (21,3k), Kuuma-seudulla (11,4k), Oulussa (10,2), Turussa (8,7k) ja Jyväskylässä (4,8k).
- 2/3 kunnista työikäisten määrä vähenee yli 10 prosenttia.
- Kartassa sinisellä kasvukunnat ja punaisella supistuvat kunnat.

Lähde: Tilastokeskus, Timo Aro

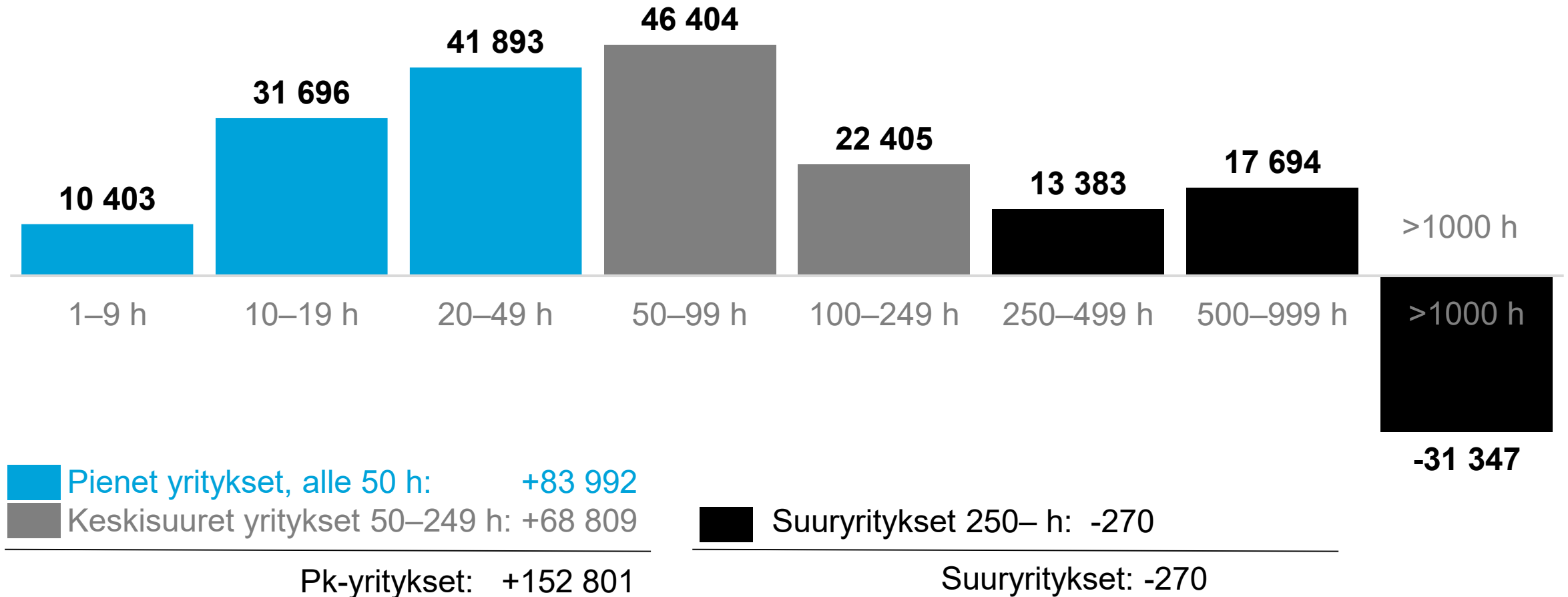
Työikäisten 20-64-vuotiaiden muutos%

Kunnittain 2021-2040

- 0-4,9 % (15)
- 5-9,9 % (14)
- 10 ja yli % (13)
- < -10 % (216)
- -5 - -9,9 % (23)
- -0,1 - -4,9 % (27)

Uudet työpaikat syntyvät pk-yrityksiin

Lähde: Tilastokeskus. Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2021.

Henkilömäärät muunnettu kokopäiväisiksi työpaikoiksi, pl. maa-, metsä- ja kalatalous.

Yrittäjäyys kiinnostaa nuoria

Voisin toimia
yrittäjänä
40%

55% toivoi,
että koulussa
kerrotaisiin lisää
työelämästä

34% koki,
että koulu tarjosi
riittävästi tietoa
yrittäjäydestä

Yläkoulu ja toinen aste

3.

Yrittäjät ja osaaminen

Mitä odotamme oppilaitoksilta?

Osaavia
yrittäjiä

Osaavia
työntekijöitä

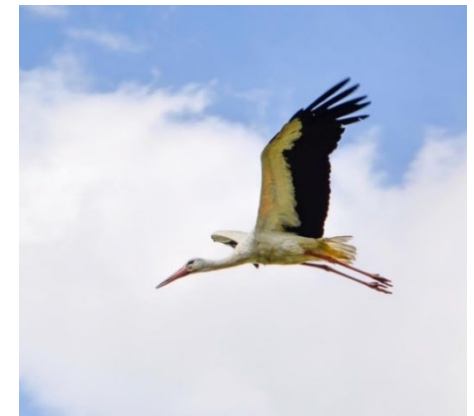
Tukea liiketoiminnan
kehittämiseen

Oppilaitosyhteistyö

Maahan muuttaneet ja muuttavat

Jokainen tarvitsee yrittäjämäistä osaamista

- Omien vahvuuksien löytäminen, kehittäminen ja käyttö
- Tavoitteellisuus
- Aloitteellisuus
- Vastuun ottaminen
- Luovuus
- Rohkeus
- Verkostojen rakentaminen
- Ongelmien ratkaiseminen
- Tulevaisuusajattelu
- Mahdollisuuksien hahmottaminen
- Kyky tehdä toivottua tulevaisuutta
- Yhdessä tekeminen
- Pitkäjänteisyys ja sisukkuus
- Joustavuus
- Kyky ymmärtää taloutta ja sen toimintaa
- Kyky ymmärtää, tunnistaa ja hallita riskejä
- Epävarmuuden ja pettymysten sietokyky
- Kyky muuttaa ideat toiminnaksi
- Kyky tehdä päätöksiä
- Itsensä kehittäminen
- Empatia
- Luottamus
- Teemme parhaamme

Työelämään tarvitaan erilaisia reittejä

Nopean
työllistymisen
reitti

Osaamisen
päivittämisen
reitti

Alkavan
yrittäjän
reitti

Vahvan
tuen reitti

Pienten yritysten ominaispiirteitä oppimisessa

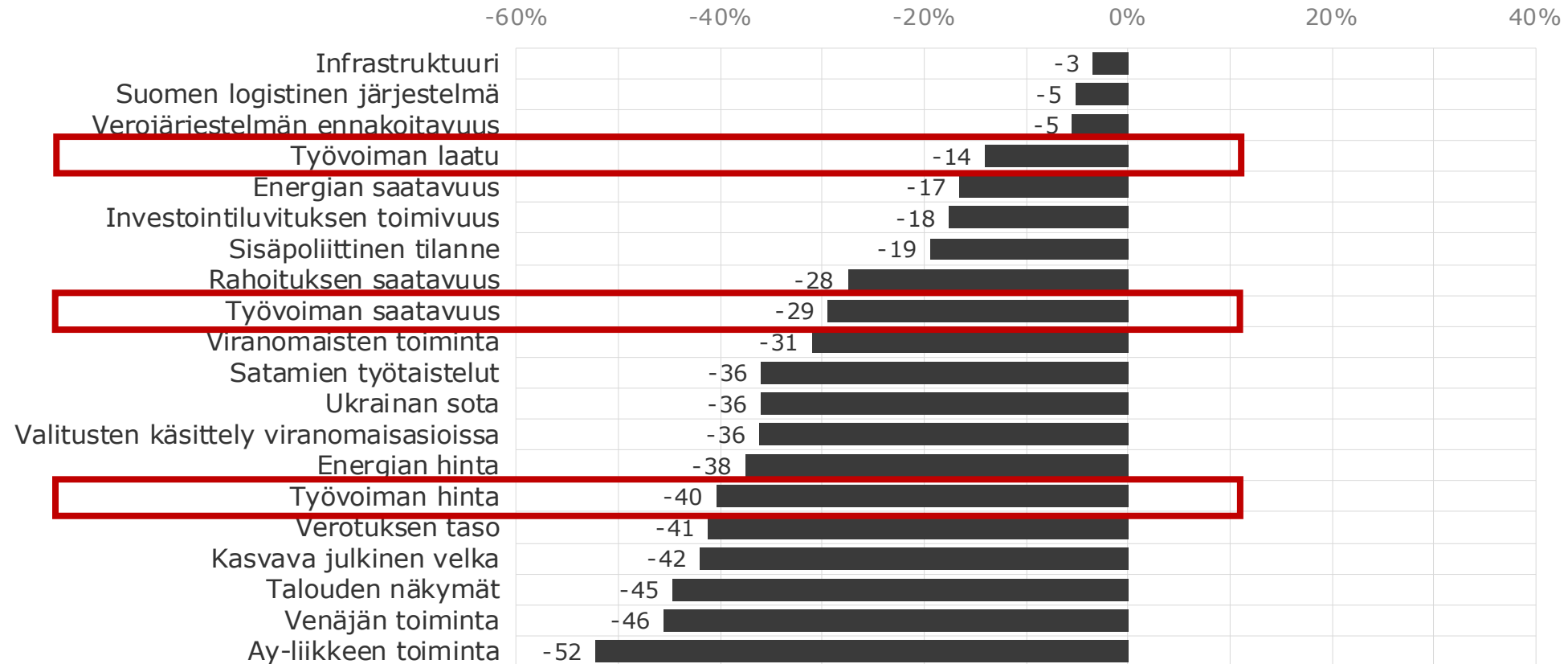
Arvon tuottaminen on keskiössä	Moninaiset työtehtävät	Aika- ja resurssihaasteet	Ketteryys ja hektisyys	Vuorovaikutus asiakkaiden ja verkostojen kanssa
Kehittämiskatse tässä päivässä ja tulevassa	Osaajapula kasvun esteenä	Pk-yritys on hyvä työnantaja	Tekemällä oppiminen	Haasteiden ratkominen
Yrityskohtaiset tarpeet	Ei omaa HR-osastoa	Oppimista juuri oikeaan tarpeeseen	Yhdistetään erilaisia oppimisen muotoja	Vertaisoppiminen ja verkostot

Työvoimaan liittyvät tekijät investointijarruja

Miten arvioit seuraavien asioiden vaikutusta yrityksesi investointihalukkuuteen Suomeen?

Joulukuu 4.-12./2023 (n=1240)

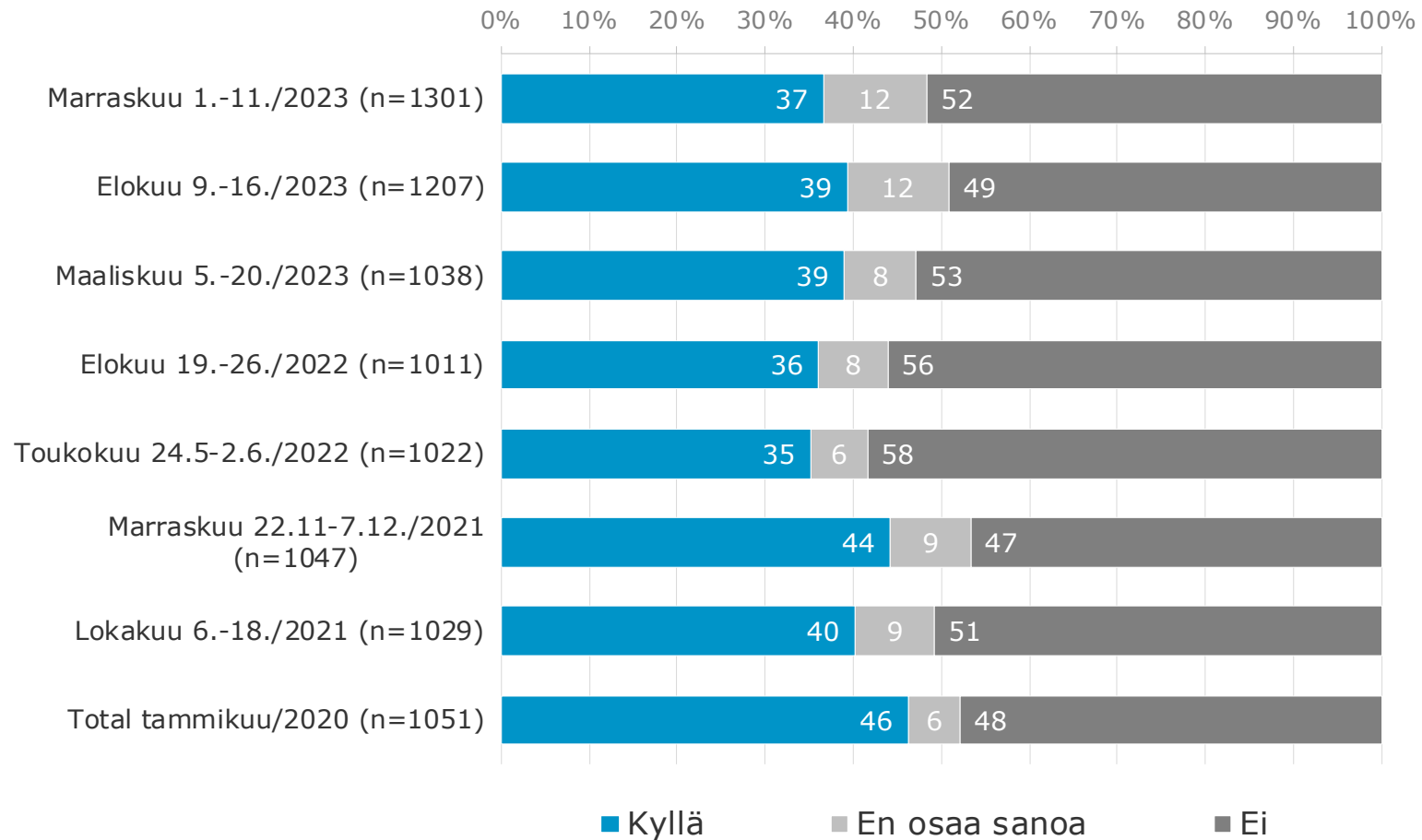
netto-%-yks. ('Lisää' miinus 'Vähentää')

Monilla vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa

Onko yrityksellänne ollut vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa?

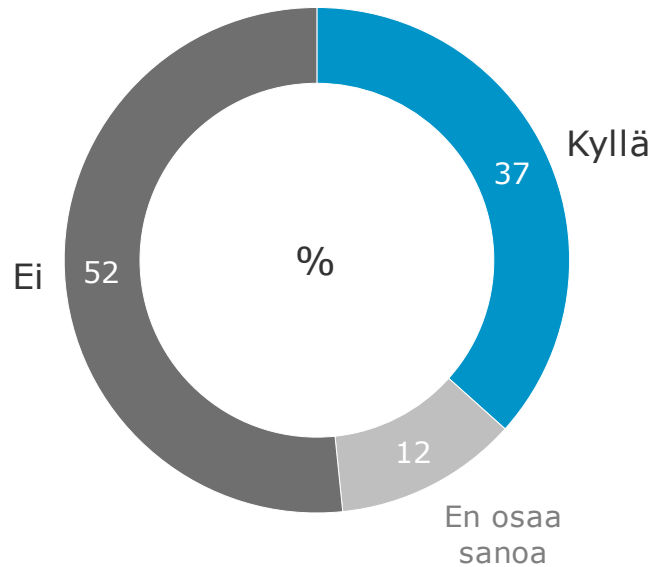
Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Eniten työvoimahaasteita teollisuudessa

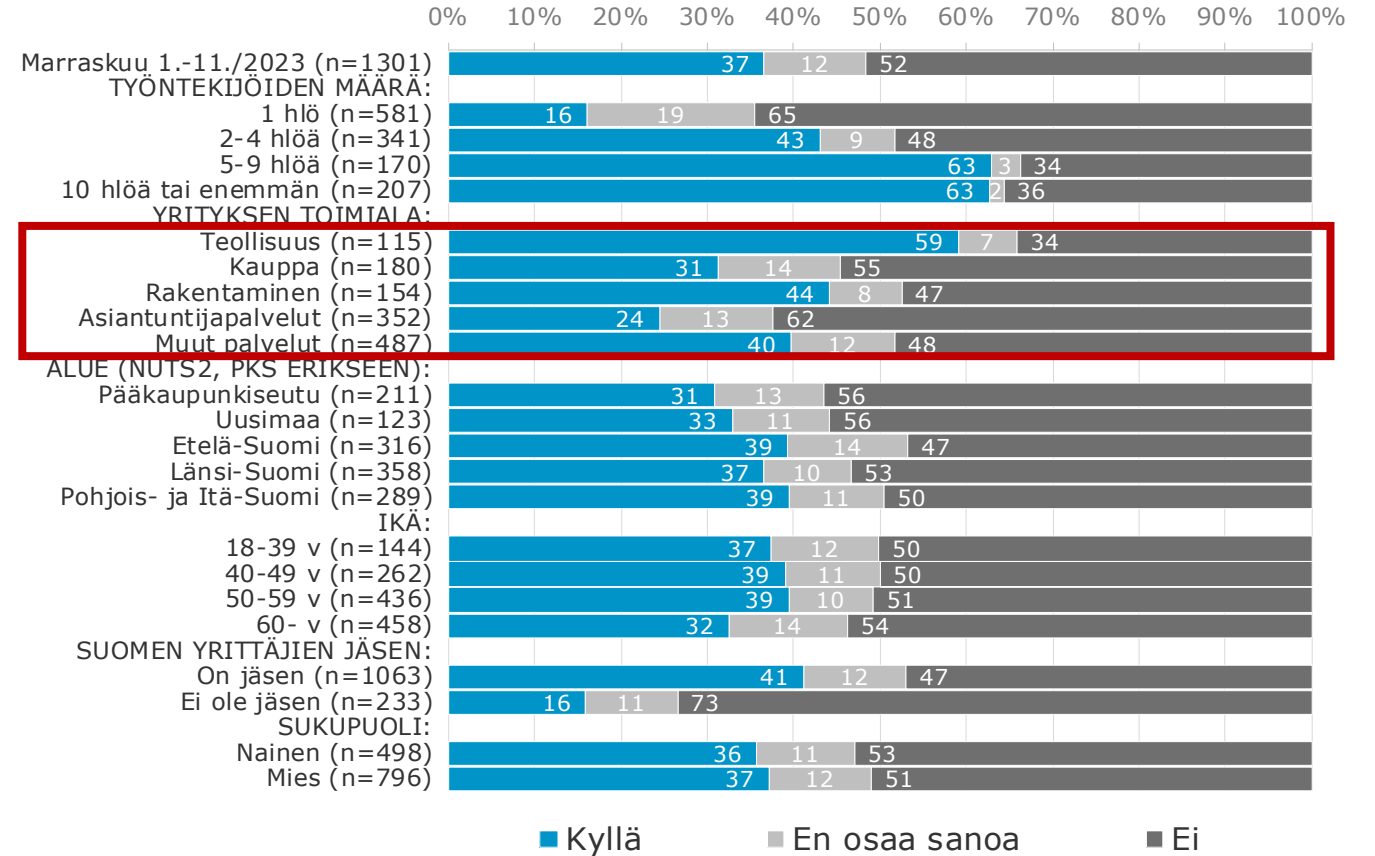
Onko yrityksellänne ollut vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa?

Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Onko yrityksellänne ollut vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa?

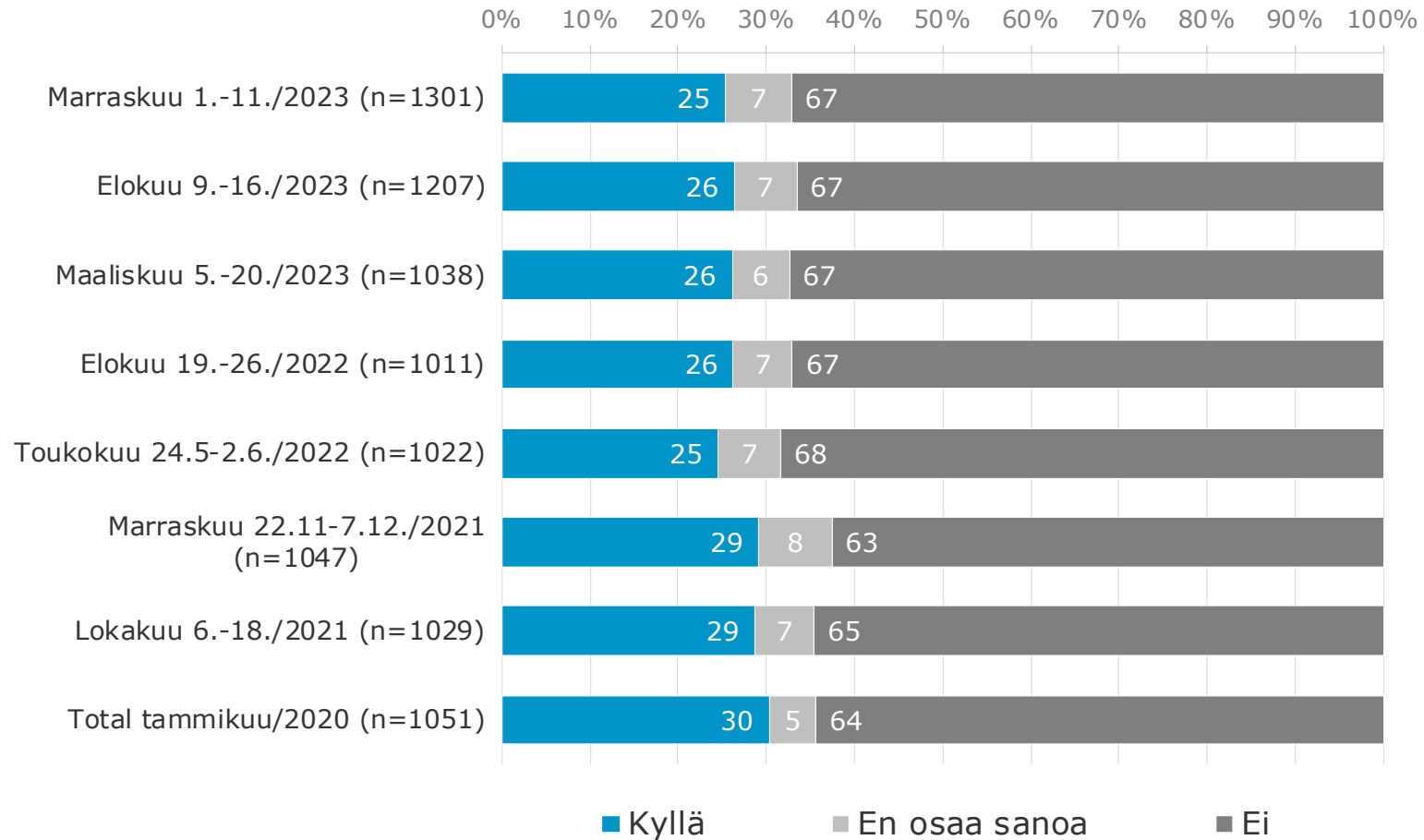
Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Työvoiman puute estää monen yrityksen kasvua

Onko osaavan työvoiman puute ollut yrityksenne kasvun este?

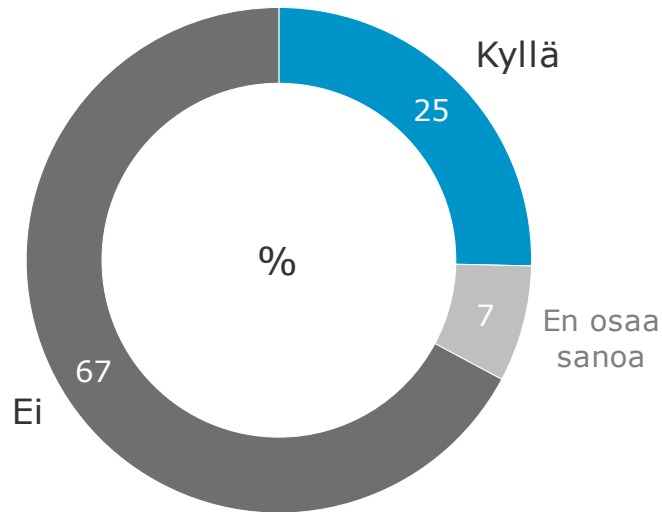
Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Alueelliset erot ovat isossa kuvassa pieniä

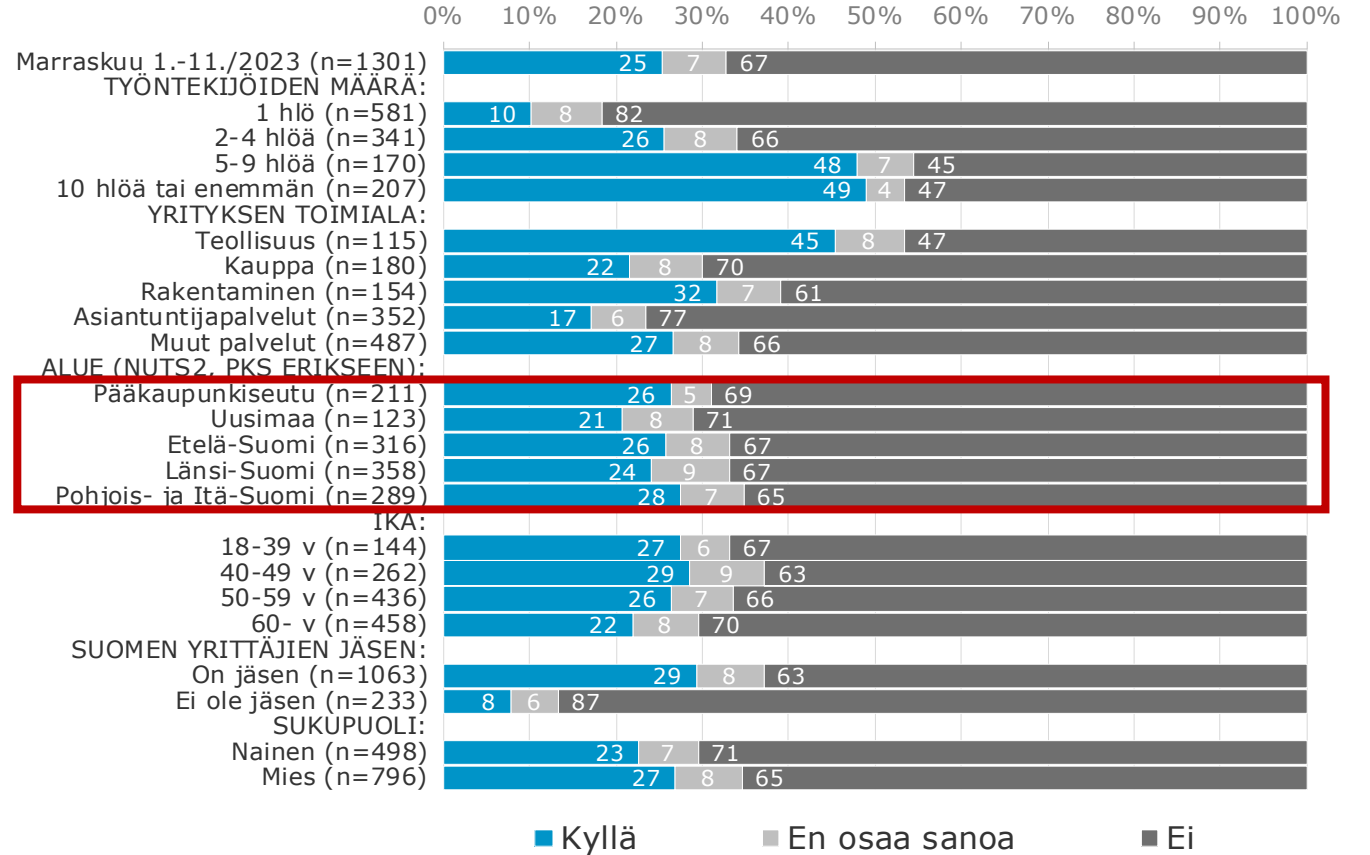
Onko osaavan työvoiman puute ollut yrityksenne kasvun este?

Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Onko osaavan työvoiman puute ollut yrityksenne kasvun este?

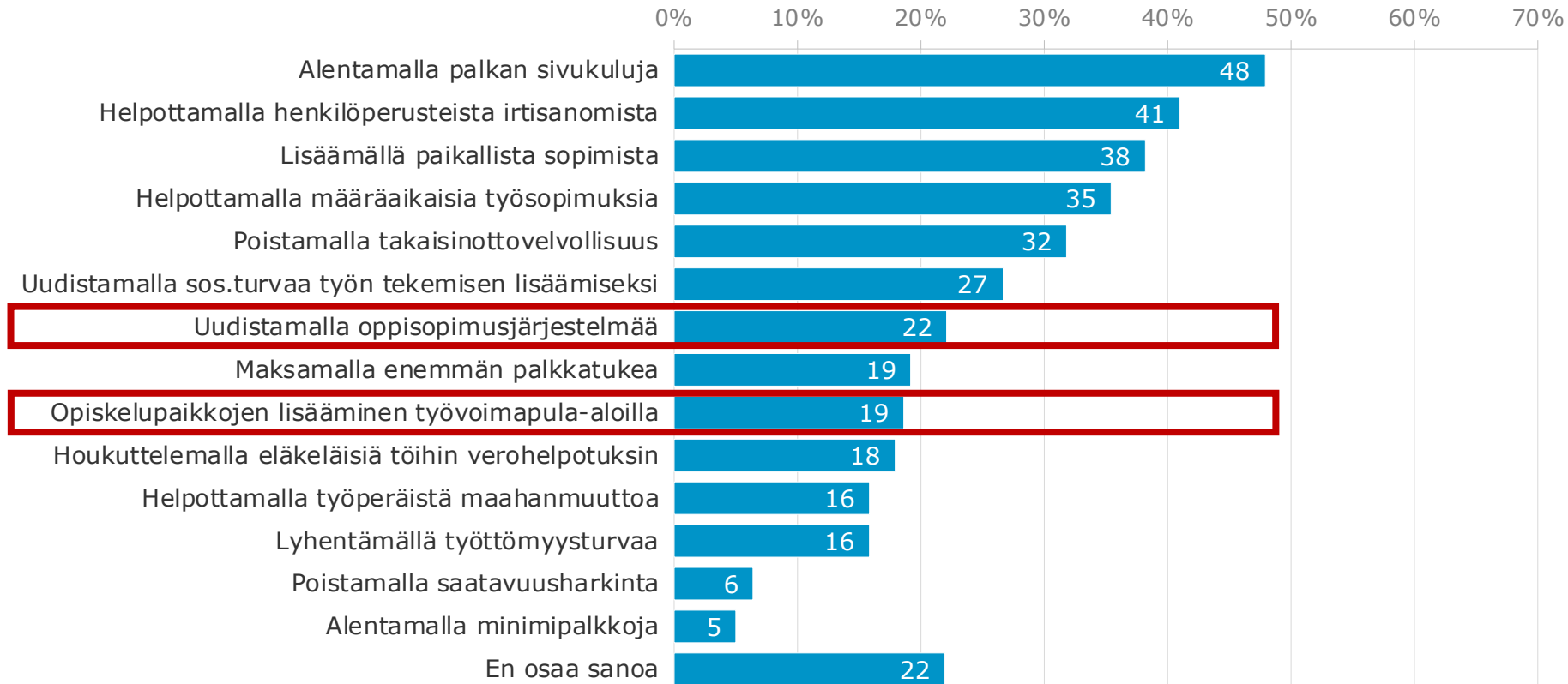
Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Oppisopimusjärjestelmä yksi kaivattu ratkaisu

Miten yrityksenne mahdollista työvoimapulaa voisi helpottaa sääntelymuutoksin?
Voit valita useita.

Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

Harjoittelupaikat ja oppilaitosyhteistyö tärkeitä

Miten yrityksenne mahdollista työvoimapulaa voisi helpottaa yrityksin omin keinoin?
Voit valita useita.

Marraskuu 1.-11./2023 (n=1301)

4.

Mitä pitäisi tehdä?

Yrittäjien ratkaisuja osaamisen haasteisiin

- Lisätään tukitoimia koulupudokkuuden estämiseksi.
- Vahvistetaan luku-, kirjoitus- ja matemaattisia taitoja sekä kädentaitojen opetusta.
- Parannetaan oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuutta.
- Pidetään huolta ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkostosta ja järjestämisen tavoista, jotta osaaminen voidaan turvata eri puolilla Suomea.
- Lisätään lukioiden ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä ja yhteisiä koulutuksia.
- Kehitetään verkkolukiotarjontaa ja yrittäjyyden lukiodiplomi.
- Panostetaan työelämäyhteistyössä etä- ja digitaalisen oppimisen muotoihin.
- Lisätään tuloksellisuuden painoarvoa ammatillisen koulutuksen rahoituksessa.
- Vahvistetaan jatkuvan oppimisen roolia ja TKI-yhteistyötä oppilaitosten kanssa.
- Hyödynnetään mahdollisimman laajalti monituottajamallia.

Vinkkejä yritysten ja oppilaitosten yhteistyöhön

- Yrittäjäkoulutus tarjolle eri alojen opiskelijoille ja opettajille.
- Yrittäjäyyskurssi opiskelijoille yhdessä yrittäjien kanssa.
- Yrittäjien mukaan ottaminen yhteistyörakenteisiin.
- Harjoittelupaikka- ja harjoittelijapankki, josta voi löytää harjoittelupaikan ja harjoittelijan.
- Kansainvälisten opiskelijoiden linkittäminen yrityselämään heti opintojen alusta lähtien.
- Yrittäjäyystapahtumat, joissa on puhujina yrittäjiä, yritysjohtajia ja yrittäjäyystutkijoita.
- Sisäisiä yritysideoakilpailijoita, joiden tuomaristoissa on myös yrittäjiä.
- Opiskelijoiden ja opettajien yrittäjäyysajatuksen säännöllinen tutkiminen.
- Yrittäjäyysportaalin kehittäminen kouluyhteisön ja yrittäjien käyttöön.
- Yrittäjä/yritys-uutiskirje, jossa kerrotaan yrittäjäyystä koskevia ajankohtaisia asioita.

Mitä johtopäätöksiä Pisa-tuloksista?

- **Perheitä** pitää tukea ajoissa.
- Pidetään **kouluverkko** kattavana.
- **Hyvinvoiva** ja liikkuva nuori oppii parhaiten.
- Oppilaiden **keskittyminen** tulee saada kuntoon.
- Aivotutkimusta tarvitaan.
- **Rajoitetaan** netin koukuttavimpien alustojen käyttöä lapsilla.
- Matalan kynnyksen **mielenterveyspalvelut** kouluun.
- Tehostettua **kielikoulutusta** maahanmuuttajataustaisille.
- Kehitetään **toiminnallista** pedagogiikkaa, josta myös pojat hyötyvät.
- Opetellaan **yhdessä tekemisen taitoja ja yrittäjämäisiä valmiuksia.**

Maahanmuuttajia voi tukea monin tavoin

- Yrittäjyyden ammattitutkinto ja **täsmäkoulutus** maahanmuuttajayrittäjille.
- Lisätään **vieraskielisen koulutuksen tarjontaa** kaikilla koulutusasteilla myös muuttavien perheenjäsenille.
- Lisätään **englanninkielisten tutkintojen järjestämislupia**.
- Myönnetään jokaiselle valmistuneelle ulkomaalaiselle **pysyvä oleskelulupa**.
- Annetaan **lukukausimaksuille osittainen verovähennysoikeus**, kun ulkomailta tullut jää Suomeen töihin.
- Mahdollistetaan maahanmuuttajille **englanninkielinen kotoutumiskoulutus**.
- Toteutetaan kielikoulutusta jatkuvana oppimisena työn rinnalla.
- Lisätään ammatilliseen koulutukseen ja oppisopimukseen mahdollisuus **osoittaa osaaminen** myös **englannin kielellä**.

**Sivistynyt, osaava ja
yrittävä Suomi voi menestyä
ja huolehtia kansalaisistaan.**

”Taitoa ymmärtää itseä ja muita.”

”Kohdellaan toisia hyvin, tehdään yhdessä.”

”Huolehditaan toisista, kannetaan vastuuta.”

YRITTÄJYYDEN PUOLESTA

Humanismi, sivistys, osaaminen ja yhteiskunta

Toisen asteen koulutuksen tulevaisuus -seminaari

Helsinki 17.1.2024

Minna Karhunen @MinnaKarhunen

Kunta sivistyksen kehtona

Kunta on kuntalaisen koti. Kunta luo hyvän arjen, jossa kuntalaiset otetaan huomioon niin fyysisessä kuin digitaalisessa ympäristössä.

Kunta rakentaa tulevaisuutensa pitkäjänteisesti, moninäkökulmaisesti ja muiden kanssa yhteistyössä.

Kunnan roolit

Sivistys

Elinvoima ja työllisyys

Kehittäjä ja kumppani

Hyvinvointi, osallisuus ja yhteisö

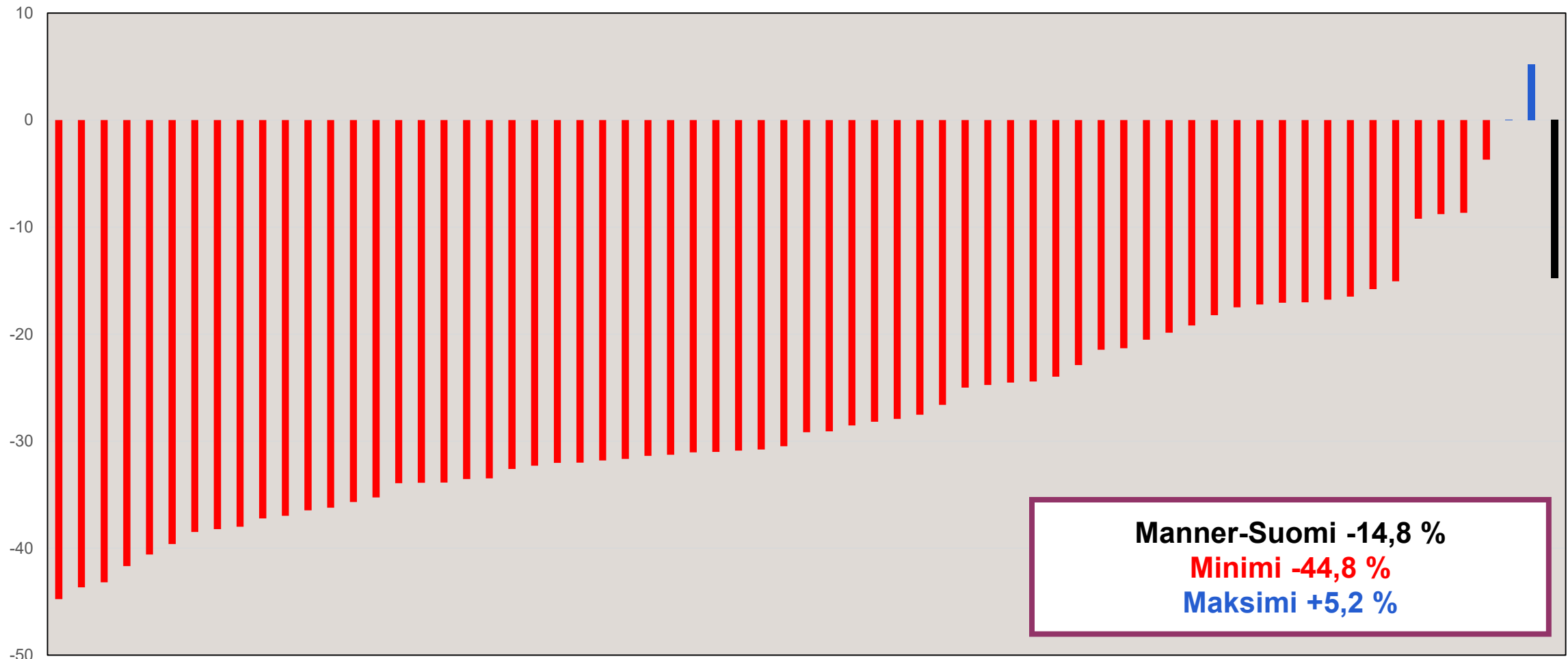

Itsehallinto

Elinympäristö

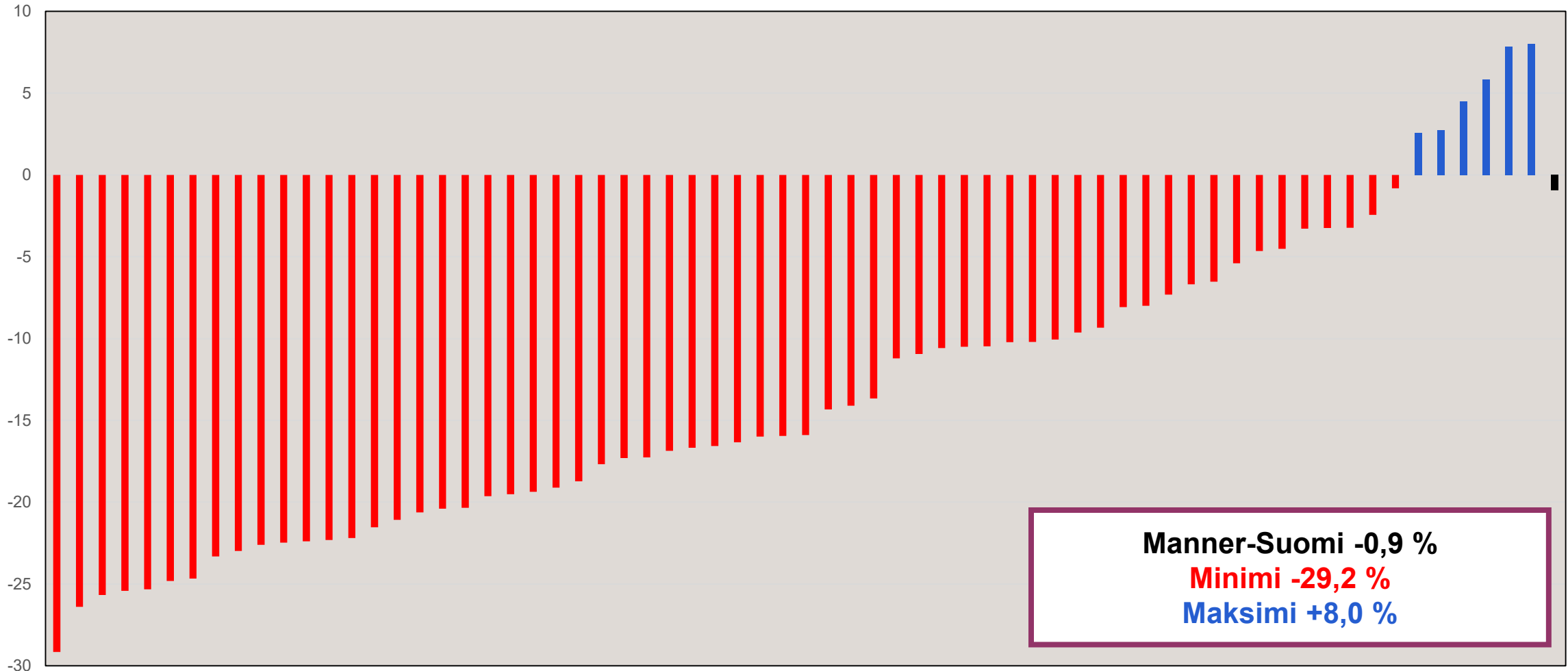
16-vuotiaiden määrän muutos 2023–2038

16-vuotiaiden ikäluokan koon muutos (%) 2023–2038 Manner-Suomessa seutukunnittain
Tilastokeskuksen ennusteen 30.9.2021 mukaan.

Työikäisen väestön määrän muutos 2023–2038

18–64-vuotiaiden määrän muutos (%) 2023–2038 Manner-Suomessa seutukunnittain
Tilastokeskuksen ennusteen 30.9.2021 mukaan.

Koulutuksen saavutettavuus 2030-luvulla

- Useimmilla opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa kotoa käsin.
- Lukioskoulutusta on tarjolla kaikissa seutukunnissa.
- Edellyttää monimuotoisia järjestämistapoja ja erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä
- Edellyttää vahvaa keskinäistä luottamusta ja koulutuksen järjestäjien yhteistyötä.
- Säädökset ja rahoitus tukevat saavutettavuutta.
- Tutkintorakenteen edelleen kehittäminen erityisesti ammatillisten perustutkintojen osalta

Väestökehityksen aiheuttamiin haasteisiin vastaamiseksi on tuettava seudullista koulutuksen järjestäjien toiminnallista yhteistyötä.

Minna Karhunen
@MinnaKarhunen
minna.karhunen@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Opetusministerin puheenvuoro

opetusministeri Anna-Maja Henriksson, opetus- ja kulttuuriministeriö